

Rengöring

Vid inventeringar – ca 75% i behov av rengöring

Smuts – fett och partiklar från luften, fingeravtryck, många plaster alstrar statisk elektricitet

nedbrytningsprodukter: ex. ftalatmjukgörare som migrerar ut ur plasten,

- i sur eller alkalisk miljö kan ftalater hydrolyseras till kristallin ftalatsyra eller anhydrid.

1. Mekanisk rengöring
2. Kemisk rengöring

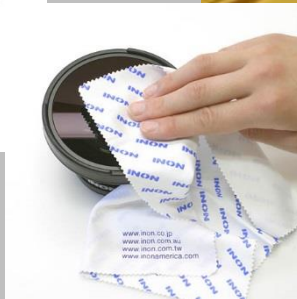

1. Mekaniskt – dammvippor, dukar, penslar, dammsugning

Stor risk för repning – repor plats för reaktion + förändrat utseende

Speciellt känsligt när T_g nära rumstemperatur, vissa etenplaster, PE, och mjukgjord PVC, p-PVC.

PMMA känsligt

Risker

Risk för nötning, repning

Många plaster är känsliga för lösningsmedel

Vissa för vatten

Vätskerengöring kan extrahera mjukgörare

Vätskebaserad rengöring

med vatten eller annat lösningsmedel

- Beroende

typ av smuts (fet bunden, damm)

typ av plast, polaritet

föremålets tillstånd

Generellt - försiktig med vatten för cellulosaderivat (CN, CA)

Om med vatten - ca 1-5 % icke-jonisk tensid, efterrensa med destillerat vatten

- Rengöring – kontrollera känslighet för lösningsmedel och/eller vatten

Lösningssmedelspåverkan

- Faktorer: polymerstruktur, vilka krafter mellan polymerkedjorna
- Lösningssmedelsmolekyler kan bryta sekundära bindningar mellan polymerkedjorna
- 'Lika löser lika'

- Löslighetsparametrar

Hansen, Hildebrand

(Shashoa, Horie)

Polymer	Temporär dipol	Dipol	Väte	Hansen
PMMA	17.5	5.7	7.8	20.0
PVC	18.7	10.0	3.1	21.4

Polymers and solvents	Hildebrand solubility parameter (MPa ^{1/2})
PE	12.6
PP	16.3
PS	18.7
PMMA	18.7
PVC	19.4
CN	21.6
PET	21.8
CA	23.2
NYLON 66 (PA)	27.8
Hexan	14.9
Terpentin	16.5
Xylen	18.0
Toluen	18.2
Etylacetat	18.6
Aceton	20.4
Etanol	26.0
Vatten	47.7

Testning av rengöring inom POPArt

Preservation of Plastic Artefacts in Museums Collections

se även Shashoua ICOM-CC 2011

- Systematiskt för CA, HDPE, HIPS, PMMA, PVC, skummad PS
- 22 olika verktyg
- Rörelse (linjär eller cirkulär)
- Beaktar effekt på glans, ytenergi, procentuell repighet i kombination med hur rent det blir
- Flödesschema för hur gå till väga och vad som fungerar bäst

<http://popart-highlights.mnhn.fr/>

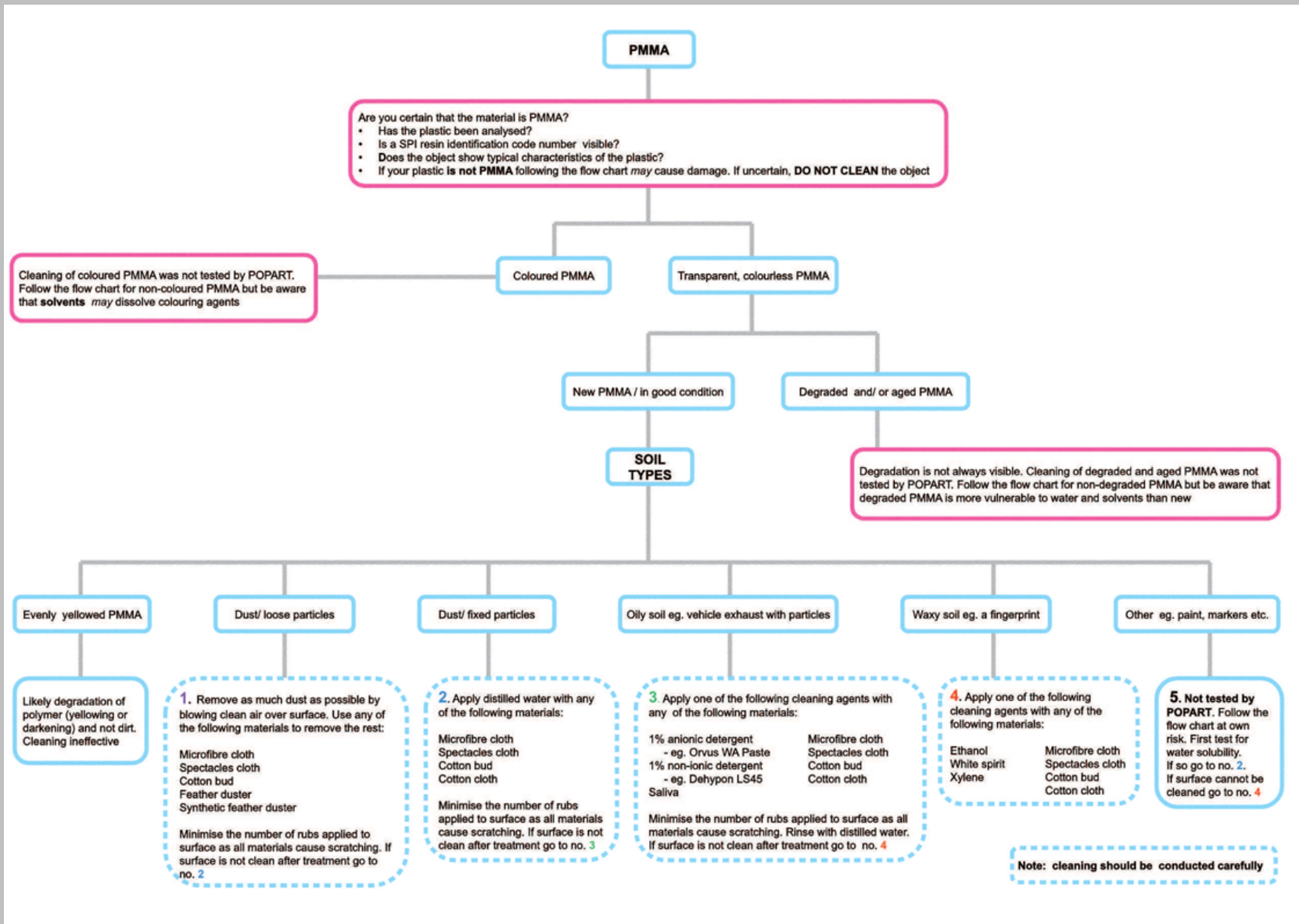

Figure 16. Flow chart for cleaning poly(methyl methacrylate) (PMMA)

Slutsatser

- Bättre med mjuka borstar (sobel) och dukar (mikrofiber)
- Sämst Scotch-Brite, pappersbaserade, torris
- Luft på burk, fjäder, mikrofiberduk, bomullsduk, bomullstopps, sämskskinn OK
- Mindre repor om i kombination m. tensid i vatten, eller lacknafta, iso-propanol än för torrengöring
- Generellt sämst – aceton och Surfynol 61 (vätmedel), koldioxid missfärgade
- Generellt bäst Judith Hofenk de Graaff tensid, destillerat vatten och Dehypon LS45 (low foaming non ionic surfactants framtagna inom konservering)

Rengöring inför Plast-utställning

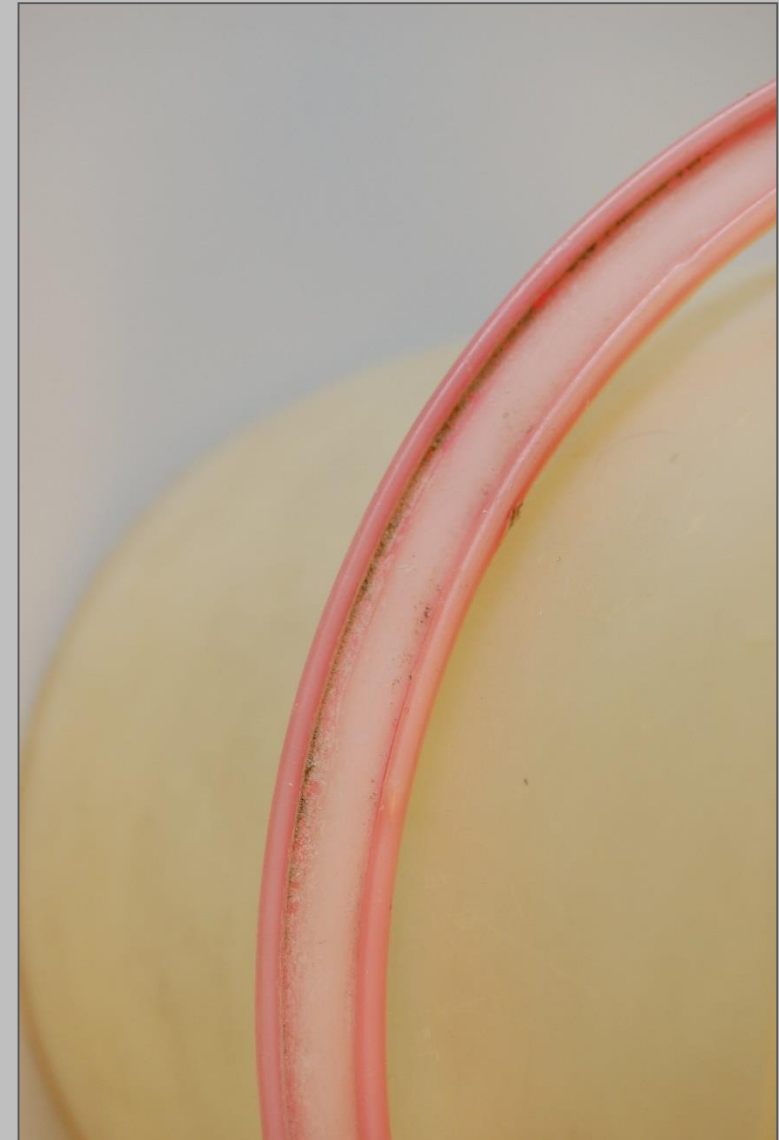
Avvägning - hör till föremålets historia?

kontrollera känslighet för lösningsmedel och/eller vatten

Torrensöring, Bunden fukt, 1% tensid,

Mycket adhesivrester från etiketter

Valt lösningsmedel utifrån större differens än 2 MPa^{1/2}
Hildebrands löslighetsparameter och testning

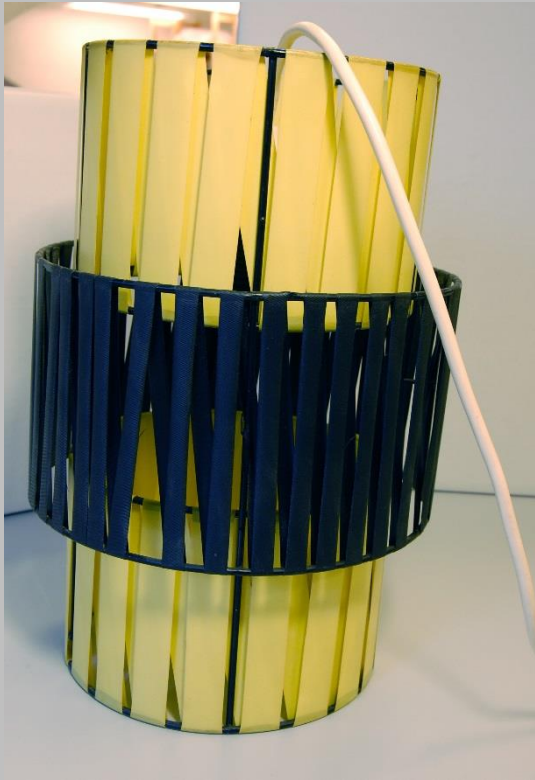

Frågetecken kring borttagande av mjukgörare på ytan från PVC

Propenplast med adhesivrest, rengöres med 70% etanol, efterrensning

Slagtålig styrenplast, sampolymer med butadien, 70% etanol

Färgen känslig lösningsmedel

- Interaktion med omgivning – absorption av ämnen ex.fetter i PE,

Skål av etenplast, PE, repad och med fet yta där smuts fastnat. 1950-tal. Nordiska Museets samling.

Sammanfattning

Minimera lösningsmedel – kan extrahera tillsatser samt orsaka ESC (Environmental Stress Crackning)

- Speciellt känsliga för lösningsmedel – PS, PC och PMMA

Kan komma efter lång tid, speciellt område utsatt för krafter

Om nödvändigt utgå från löslighetsparametrar – kan förändras över tid, så testa

Applicering – tops har visat sig bra, kombinera mekaniskt och kemiskt, helst linjär rörelse

Kommersiella rengöringsmedel kan innehålla slipmedel som repar eller silikon som är mycket svårt att ta bort.